

VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ REFORMA

INFORMACIJOS SUVESTINĖ Nr. 7. Žalieji viešieji pirkimai

Naujosiomis taisyklėmis siekiama, kad per viešųjų pirkimų procedūras būtų labiau atsižvelgiama į aplinkos klausimus. Į jas įtraukta horizontalioji išlyga, be kita ko, susijusi su aplinkosaugos reikalavimais, ekologinių ženklų naudojimo nuostatomis, galimybe atsižvelgti į aplinkos veiksnius per visą gamybos procesą bei į gyvavimo ciklo sąnaudas.

Horizontalioji išlyga

- Vykdydamos viešąsias sutartis įmonės turi laikytis galiojančių aplinkosaugos reikalavimų, nustatytų ES, tarptautinėje ir nacionalinėje teisėje.
- Šių aplinkosaugos reikalavimų nesilaikančios įmonės gali būti **pašalintos** iš viešųjų pirkimų procedūros.
- Su geriausią pasiūlymą pateikusia įmone gali būti nesudaryta sutartis, jei pasiūlymas neatitinka šių aplinkosaugos reikalavimų.
- Pasiūlymas turi būti **atmestas**, jei jame nurodyta **neįprastai maža** darbų, prekių ar paslaugų kaina, nes jis neatitinka šių aplinkosaugos reikalavimų.

Ženkinimas

- Ženklas yra žymė arba dokumentas, patvirtinantis, kad produktas atitinka apibrėžtas ir iš anksto nustatytas kokybės sąlygas ir reikalavimus. Pagal naująsias taisykles viešieji pirkėjai, aprašydami, kokių aplinkosaugos charakteristikų turinčių darbų, prekių arba paslaugų norėtų pirkti, gali nurodyti konkrečius ženklus arba ekologinius ženklus.
- Tačiau tai daroma su tam tikromis **sąlygomis**:
 - **visi reikalavimai**, kuriuos reikia įvykdyti norint gauti atitinkamą ženklą, turi būti **susiję su konkrečiais darbais, prekėmis arba paslaugomis**, kuriuos ketinama pirkti, t. y. jie turi juos apibūdinti. Jei esama esama ženklui gauti keliamų reikalavimų, susijusių su pačia įmone arba bendra jos politika, viešasis pirkėjas negali teikti nuorodos į tokį ženklą. Tokiu atveju gali būti nurodomi tik konkretūs ženklo reikalavimai, susiję su perkamais darbais, prekėmis arba paslaugomis;
 - ženklas turi būti teikiamas **nepriklausomų įstaigų**, naudojančių skaidrias procedūras, kuriose gali dalyvauti visos suinteresuotosios šalys, pavyzdžiui, valdžios įstaigos, vartotojai, gamintojai, platintojai ir nevyriausybinės organizacijos;
 - ženkinimas turi būti grindžiamas **objektyviais ir nediskriminaciniais kriterijais** ir galimybę gauti ženklą turi turėti **visi suinteresuoti asmenys**;
 - jei įmonei nepavyko laiku gauti ženklo, viešasis pirkėjas turi pripažinti **lygiaverčius ženklus** arba **kitus įrodymus**.

Gamybos procesas

- Viešasis pirkėjas gali atsižvelgti į **visus gamybos proceso, prekių tiekimo, paslaugų teikimo arba prekybos veiksnius**, net jei tokie veiksniai nėra susiję su esminiais produkto aspektais. Pavyzdžiai:

- techniniame prekių arba paslaugų, kurias norėtų pirkti, apraše viešasis pirkėjas gali pateikti reikalavimą, kad jose nebūtų nuodingų cheminių medžiagų arba kad jos būtų gaminamos arba teikiamos naudojant efektyvaus energijos naudojimo įrangą;
- be to, perkančioji organizacija gali nutarti sudaryti sutartį su įmone, siūlančia prekes arba paslaugas, labiausiai atitinkančias šiuos reikalavimus, arba teikti pirmenybę sąžiningos prekybos produktams;
- viešieji pirkėjai kainos ir kokybės santykį gali įvertinti atsižvelgdami į aplinkos aspektus, pavyzdžiui, į tai, ar knygos atspausdintos ant perdirbto popieriaus, ar ant popieriaus iš tvarių šaltinių medienos.

Gyvavimo ciklo sąnaudos

- Naujosiomis taisyklėmis skatinama atsižvelgti į gyvavimo ciklo sąnaudas. Gyvavimo ciklo sąnaudų sąvoka apima **visas išlaidas per darbų, prekių ar paslaugų gyvavimo ciklą**. Tai **tiesk vidaus sąnaudos, tiek sąnaudos, susijusios su aplinkos veiksniais**.
 - Vidaus sąnaudos – tai mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros, gamybos, transporto, energijos, priežiūros ir šalinimo gyvavimo ciklo pabaigoje sąnaudos.
 - Sąnaudos dėl išorinių aplinkos veiksnių gali būti sąnaudos, susijusios su šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimu, užterštumu, kurį sukelia produktui skirtų žaliavų gavyba arba pats produktas ar jo gaminimas.
- Į sąnaudas dėl išorinių aplinkos veiksnių gali būti atsižvelgiama tik tuo atveju, jei galima nustatyti ir patikrinti jų piniginę vertę. Jei nėra bendro ES metodo, kaip apskaičiuoti gyvavimo ciklo sąnaudas, tokie metodai gali būti nustatomi nacionaliniu, regioniniu arba vietos lygmenimis. Tačiau tokie metodai turi būti visuotiniai, t. y. jie neturi būti pritaikyti vienai konkrečiai viešųjų pirkimų procedūrai, jie turi būti objektyvūs, o įmonėms neturi būti pernelyg sunku pateikti reikalaujamus duomenis.